

рангах кожного слухача, а це приводить до неоднозначного результату експертизи.

Для рішення указанної проблеми розроблено методический підхід, передбачаючий комплексне застосування математических методів обробки інформації від експертів, оснований на ітераційному алгоритмі, коли власні результати методів розглядаються як альтернативи комплексного підходу. Програмно реалізована можливість обробки інформації від експертів як по кожному з методів по окремості, так і по оригінальному алгоритму їх комплексного застосування.

Ключевые слова: експертна оцінка, математическі методи обробки інформації від експертів, метод непрямого оцінювання, метод ранжування, метод парних порівнянь, іноязычна комунікативна компетентність.

ZASTELO O. V. Integrated application of mathematical methods in the assessment of the students` foreign language competence by the group of experts.

In the article the methodical approach to the complex application of mathematical methods of information processing experts in the process of testing students in foreign languages. The most commonly used measurement methods that allow you to place objects on ordinal (interval) scale: direct evaluation, ranking, paired comparison. Analysis of the results shows that depending on the mathematical method of processing information from experts, there is some discrepancy in generalized scores and ranks of each student, and this leads to ambiguous results of the examination.

To solve this problem the methodical approach that provides comprehensive application of mathematical methods of information processing experts based iterative algorithm when their results are considered as alternative methods of the integrated approach. Program is implemented with processing information from experts on how each of the techniques individually and on the original algorithm of their complex applications.

Key words: expert assessment, mathematical methods of processing the information from experts, the method of direct assessment method for ranking the method of paired comparisons, foreign language communicative competence.

УДК 378.011.3 – 051:78

Інь Хань

**ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК
УДОСКОНАЛЕННЯ ЕТНОХУДОЖНЬОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

У статті розглядається проблема педагогічної взаємодії як соціально-психологічного феномену, підкреслюється роль толерантності, емпатії у фаховій діяльності майбутніх учителів музики. Зокрема описано, що, при використанні вчителем музики різних форм роботи мають враховуватися такі важливі чинники як: запрошення до співпраці; дотримання позиції рівноправності; виявлення любові, захоплення мистецтвом; пошук нових форм співпраці тощо. Отже, безперервний прямий і зворотній вплив суб'єктів навчання один на одного складає сутність педагогічної взаємодії.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, етнохудожня підготовка, філософський підхід, суб'єкти навчального процесу, синергетичний підхід толерантність, емпатія, співчуття, співпереживання.

Соціально-політичні перетворення в Україні та Китаї, спрямовані на подолання дезінтеграційних процесів, які передбачають децентралізацію регіонів, орієнтують соціально-культурну політику в регіонах багатоетнічних країн на гнучке поєднання в ній загальнонаціональних і локальних інтересів.

Особливого значення в регіональній соціально-культурній політиці в умовах сьогодення набувають завдання розвитку етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики з урахуванням особливостей історії регіонів, етнічного складу населення, поширеності тих чи інших релігійних конфесій, традицій етнопедагогіки та художньої освіти, своєрідності традиційних форм сільського та міського побуту, а також класичної художньої спадщини. У такому широкому контексті традиційна народна художня культура регіону постає як складне соціально-культурне явище, взаємозалежне з багатьма історичними пластами і сучасними сферами життя суспільства, а етнохудожня підготовка майбутніх учителів музики – як один з важливих чинників соціально-культурного розвитку особистості та соціальних груп.

Гуманізація системи освіти, перехід від авторитарно-директивної педагогіки до особистісно зорієнтованого навчання і виховання значною мірою залежать від формування суб'єкт-суб'єктних взаємин між учасниками навчально-виховного процесу. Проблема педагогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу завжди була актуальною, адже від такої взаємодії на засадах діалогу, співпраці, партнерства значною мірою залежить продуктивність етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики.

Мета статті полягає у висвітленні філософсько-методологічного підґрунтя феномену педагогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу ВНЗ та визначенні її ролі в удосконаленні етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики.

Наукове підґрунтя розв'язання завдань підготовки майбутніх педагогів до педагогічної взаємодії становлять філософські (М. Каган, В. Соковнін), психологічні (О. Леонтьєв, М. Лісіна, Б. Ломов), педагогічні (В. Кан-Калик, О. Матвієнко, В. Рижов) концепції спілкування. Значну роль тут відіграють дослідження з проблем вербальних і невербальних засобів спілкування (О. Бондаренко, Л. Зінченко, В. Лабунська), психічних станів педагога у професійному спілкуванні (І. Страхов, Ю. Львова), структури і видів емпатії (С. Борисенко, К. Вербова), контакту у процесі спілкування (І. Волков, С. Сергєєва). Педагоги нової генерації повинні засвоїти й орієнтуватися на сучасні педагогічні ролі: компетентний учитель, педагог-майстер, турботливий учитель, толерантний учитель, спроможний розв'язувати проблеми полікультурного середовища і навчитися приймати виважені рішення. У зв'язку з поширенням процесів національного самовизначення та національного відродження майбутні педагоги мають оволодівати

методами підвищення рівня толерантної комунікації між представниками різних культур.

Останнім часом проблема педагогічної взаємодії розробляється в різних аспектах. Нові філософські підходи дають можливість переосмислити та глибше зрозуміти коріння феномену “педагогічна взаємодія”. У контексті філософії освіти взаємодія суб’єктів навчального процесу розглядається як універсальна категорія, як методологічний принцип пізнання, як феномен зв’язку, впливу та розвитку суб’єктів в процесі впливу один на одного. Означена проблема розглядається в працях таких вчених, як А. Авраменко, А. Бойко, Л. Байбородова, А. Вербицький, С. Горбачова, А. Добрович, В. Дяченко, Н. Єлізарова, Л. Єпрінцева, С. Єфремов, В. Казанська, І. Кобзарєва, О. Міщєрякова, В. Семиченко, Т. Суцєнко, Є. Чудінова та ін.

Якісне та повне осмислення феномену “педагогічна взаємодія” потребує розуміння філософії та логіки його становлення. “Взаємодію” розглядають у філософії як фундаментальне поняття, найбільш загальну, універсальну форму руху та розвитку матерії. “Взаємодія” визначає існування і структурну організацію кожної матеріальної системи, її об’єднання наряду з іншими тілами в систему більшого порядку, більшої якості всіх тіл, процесів та явищ. Без здатності до взаємодії матерія не могла б існувати [5]. Взаємодія має об’єктивний і універсальний характер. Об’єктивний – тому що зв’язки між предметами та явищами існують незалежно від людської свідомості. Універсальність характеру виявляється в тому, що через взаємодію можна пояснити практично всі закони, явища та категорії. Взаємодія як універсальний процес охоплює зв’язки між предметами та явищами, прямі й зворотні дії, процеси обміну (енергією, інформацією, емоціями, тощо), всі форми діяльності людей.

Взаємодію, як філософську категорію, упродовж ХІХ–ХХ ст. в своїх працях досліджували також В. Вернадський, В. Соловйов, П. Флорєнський, К. Цюлковський, А. Чижевський, К. Кедров та ін.

Дослідник М. Недведська так визначає взаємодію: “Взаємодія – це процес, пов’язаний зі зміною стану об’єктів, що взаємодіють, в часі. Зміни взаємозумовлені і мають як суб’єктивний (внутрішній) так і об’єктивний (зовнішній) характер. Існують такі сутнісні ознаки взаємодії об’єктів: одночасність їх існування; двобічність зв’язків взаємопереходів суб’єктів у об’єкти і навпаки; закономірність зв’язків на рівні суті; взаємозумовлені зміни станів сторін; внутрішня активність об’єктів” [2, с. 25]. На думку М. Недведської взаємодія це: “вихідне, родове поняття, яке охоплює процеси впливу об’єктів (суб’єктів) один на одного, їх взаємну зумовленість і взаємозміну, взаємний зв’язок соціальних явищ як на рівні суспільства загалом, так і на рівні функціонування його окремих груп, індивідів. Вона охоплює усі види соціальних процесів і людської діяльності” [2, с. 26]. Отже,

взаємодію в людському соціумі можна визначити як складний процес, під час якого суб'єкти взаємозмінюються, що зумовлено їх взаємним впливом. Взаємодія має безперервний характер.

Під поняттям “взаємодія” педагоги і психологи (О. Бодальов, Б. Ломов, М. Обозов, І. Гребенников, А. Нізова) розуміли систему взаємообумовлених дій. Особливості цих дій впливають на зміну наступних дій. Остаточний результат такого обміну діями вбачався у визначенні єдиної для всіх учасників системи спільних уявлень як основи для вироблення спільних планів подальшої діяльності. Крім того, у низці праць (В. Колодезников, С. Кос, М. Спіцин) розглядалися проблеми впливу подібної психолого-педагогічної системи на різні вікові групи дітей.

Підготовка майбутніх педагогів до педагогічної взаємодії потребує зокрема й модернізації змісту етнохудожньої освіти за такими принципами:

- прогностичність – виокремлення оперативних, тактичних та стратегічних завдань, що мають передбачати зміни в суспільстві і, відповідно, в системі етнохудожньої освіти;

- збагачення та розвиток міжкультурних традицій і збереження гуманістичних цінностей світової та національної культури;

- взаємозв'язки між процесами освіти і науково-дослідної роботи, враховуючи особливості полікультурного середовища;

- розвиток різних видів толерантної взаємодії суб'єктів освітнього простору;

- зовнішня цілісність, тобто підтримка і розширення зв'язків між всіма ланками системи етнохудожньої освіти.

Педагоги нової генерації повинні засвоїти й орієнтуватися на сучасні педагогічні ролі: компетентний учитель, педагог-майстер, турботливий учитель, толерантний учитель; педагог, спроможний розв'язувати проблеми полікультурного середовища і приймати виважені рішення; культурно-сенситивний учитель. На думку польської дослідниці Б. Гурницької “Завданням педагогів, вчителів і вихователів є систематична підготовка молоді до самостійної діяльності. Їхня роль в удосконаленні самостійності надзвичайно важлива – включає в себе формування важливих психологічних і соціальних умінь, що сприятимуть досягненню життєвого успіху вихованців у реальному житті” [9, с. 156]. Таким чином, у зв'язку з поширенням процесів національного самовизначення та національного відродження майбутні педагоги мають оволодівати засобами підвищення рівня толерантної комунікації між представниками різних культур.

В наш складний час криза охопила різні сфери суспільного життя людини. Наукова картина Всесвіту, яка базувалась на механістичних принципах, зараз кардинально змінилась. Сучасність вимагає зміни старої наукової методологічної парадигми, заснованої на пріоритеті стабільності, лінійності та стійкості, на нову, яка розкриває закони виникнення нових

форм та організаційних структур. Унікальність, незворотність і випадковість – три поняття, на яких ґрунтується сучасна наукова картина Всесвіту. Згідно з постнекласичною наукою, Всесвіт – це система, що безперервно розвивається та самоорганізується.

Ґрунтуючись на новій науковій парадигмі, у 60-70-ті рр. ХХ ст. виник новий міждисциплінарний науковий напрям – синергетика. Синергетика – від грецького “synergetikos” (“syn” – спільно, обопільно; “ergos” – дія) – спільний, обопільно діючий, сприяння, співробітництво, “дія разом” [8]. Винахідник терміну “синергетика” професор Штутгартського університету і директор Інституту теоретичної фізики і синергетики Герман Хакен вважає, що: “Для знаходження загальних принципів, які керують процесами самоорганізації, необхідний комплекс найрізноманітніших дисциплін” [7, с. 28-29].

Базовим принципом синергетики є принцип, за яким активність, ефективність управління системою можлива лише коли досліджено джерело саморозвитку і внутрішні властивості системи, враховуючи при цьому постійно мінливі внутрішні і зовнішні умови. Отже, синергетика розширює, поглиблює та конкретизує діапазон методологічних можливостей діалектики.

Синергетична методологія до освітньої галузі стала застосовуватись у 70-ті рр. ХХ ст. Синергетичний підхід в педагогіці знайшов відображення в працях таких українських вчених, як Г. Васянович, А. Євтодюк, С. Клепко, В. Кушнір та ін. Нові специфічні методи навчання, які пропонує синергетика (самоосвіта; нелінійний відкритий діалог прямого і зворотного зв'язку між суб'єктами освітнього процесу; навчання як фазовий перехід тощо) призводять як до нового внутрішнього діалогу суб'єкта навчального процесу із самим собою, так і до якісно іншого діалогу його в суспільстві, тобто, до якісно іншого рівня педагогічної взаємодії учасників навчального процесу. Пріоритетним стає перехід організації педагогічної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності в особистісно-паритетну площину їх відносин. Суб'єкт навчання, орієнтуючись на свої ціннісні пріоритети, має можливість обирати найбільш сприятливий для себе шлях із множини шляхів еволюції тієї складної системи, з якою він має справу. Отже, дбаючи про ефективну педагогічну взаємодію, при використанні різних форм роботи учитель музики має враховувати важливість таких чинників:

1. Запрошення до співпраці. Часто вчитель вважає, що учасники освітнього процесу перебувають в опозиції до нього. Доброзичливість, відкритість у спілкуванні – перший крок до співпраці з ними.

2. Дотримання позиції рівноправності. Об'єднання зусиль учасників навчально-виховного процесу можливе за взаємного визнання ними рівноправності. Перший крок має зробити вчитель, оскільки до цього його зобов'язує професійний обов'язок.

3. **Вияв любові, захоплення мистецтвом.** Психологічний контакт виникає одразу, як тільки вчитель виявляє розуміння, симпатію, емпатію, толерантність, бачить позитивні та негативні риси.

4. **Пошук нових форм співпраці.** Особливо корисний обмін думками з проблем педагогічної взаємодії.

Висновки. Синергетичний підхід робить можливим переосмислення та глибше розуміння феномену "педагогічна взаємодія", яка є сутнісною характеристикою навчального процесу, особливим типом відносин його суб'єктів. Педагогічна взаємодія є по суті процесом інтеграційної діяльності суб'єктів навчання і містить в собі мотиваційний, діяльнісний, цільовий і процесуальний аспекти. Найважливішою особливістю міжособистісної комунікації суб'єктів педагогічного процесу є здатність до уявлення, як їх сприймає партнер по спілкуванню та інтерпретувати педагогічну ситуацію, конструювати особисту дію. Таким чином, безперервний прямий і зворотній вплив суб'єктів навчання один на одного складає суть педагогічної взаємодії.

Шляхами підвищення ефективності етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики України та Китаю вважаємо:

– створення нормативної бази діяльності установ і організацій, що займаються вивченням, збереженням, пропагандою і розвитком традиційної народної культури (будинків народної творчості, центрів фольклору, шкіл народних ремесел, дитячих та юнацьких етнопедагогічних та етно-естетичних центрів, національно-культурних інформаційних центрів, професійних і аматорських фольклорних колективів, видавництв, бібліотек, навчальних закладів тощо);

– розробка державних освітніх стандартів та інших нормативних документів, на основі яких в даний час створюється безперервна система етнохудожньої підготовки майбутніх учителів.

– розвиток міжнародного співробітництва з організаціями та навчальними закладами, що займаються проблемами збереження і розвитку традиційної культури різних народів світу;

– вивчення, збереження і розвиток самобутніх культурних традицій кожного з народів поліетнічних держав;

– підвищення ролі фольклору, традиційної народної культури в розвитку культурної взаємодії різних народів поліетнічних держав, у подоланні наявних міжетнічних проблем;

– використання фольклору як засобу духовно-морального виховання дітей, підлітків, інших груп населення;

– оновлення змісту загальної та професійної освіти на основі вітчизняних національно-культурних традицій, створення багаторівневої системи етнохудожньої освіти за принципами історико-педагогічної наступності; емоційно-доцільної визначеності; народно-педагогічного

спрямування; музично-обрядової спорідненості та національної ідентичності;

– підготовка висококваліфікованих фахівців (дослідників, викладачів) народної художньої культури;

– підтримка творчості самобутніх народних майстрів як “живого культурного надбання”.

Перспективи вивчення означеної проблеми полягають у визначенні закономірностей та особливостей різних форм педагогічної взаємодії у процесі етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики у педагогічних ВНЗ.

Використана література :

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – № 1(11). – 2004.
2. Недведская М. Н. Теория и технология повышения качества педагогического взаимодействия школы и семьи / М. Н. Недведская. – М. : АПК и ППРО, 2006. – 136 с.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
5. Філософський енциклопедичний словник. – К. : Арабіс, 2002. – 744 с.
6. Философский словарь. Синергетика. [7-е изд]. – Минск, 2001. – С. 511.
7. Хакен Г. Информация и самоорганизация. Макроскопический подход к сложным системам / Г. Хакен ; пер. с англ. (Серия “Синергетика: от прошлого к Л. Хелл, Д. Зиглер. Теорії особистості. – 3-є вид. – СПб. : Перетбург, 2006. – С. 275
8. Gornicka B. Usamodzielnienie jako forma zapobiegania wykluczeniu społecznemu młodzieży niedostosowanej społecznie – rola i zadania pedagoga, W: Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie, red. Z. Bartkiewicz, A. Weglinski, A. Lewicka. – Lublin, 2010, UMCS. – 357 s. – S. 156.

References :

1. Andrushchenko V. P. Modernizatsiia pedahohichnoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu / V. P. Andrushchenko // Vyscha osvita Ukrainy. – № 1(11). – 2004.
2. Nedvedskaya M. N. Teoriya i tekhnologiya povysheniya kachestva pedagogicheskogo vzaimodeystviya shkoly i semi / M. N. Nedvedskaya. – M. : APK i PPRO, 2006. – 136 s.
3. Padalka H. M. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin). – K. : Osvita Ukrainy, 2008. – 274 s.
5. Filsofskiy entsyklopedychnyi slovnyk. – K. : Arabis, 2002. – 744 s.
6. Filsofskiy slovar. Sinergetika. [7-e izd]. – Minsk, 2001. – S. 511.
7. Khaken G. Informatsiya i samoorganizatsiya. Makroskopicheskiy podkhod k slozhnym sistemam / G. Khaken ; per. s angl. (Seriya “Sinergetika: ot prishlogo k L. Khell, D. Zigler. Teorii osobistosti. – 3-е vid. – SPb. : Peretburg, 2006. – S. 275
8. Gornicka B. Usamodzielnienie jako forma zapobiegania wykluczeniu społecznemu młodzieży niedostosowanej społecznie – rola i zadania pedagoga, W: Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie, red. Z. Bartkiewicz, A. Weglinski, A. Lewicka. – Lublin, 2010, UMCS. – 357 s. – S. 156.

Инь Хань. Педагогическое взаимодействие как важный фактор усовершенствования этнохудожественной подготовки будущих учителей музыки.

В статье рассматривается проблема педагогического взаимодействия как социально-психологического феномена, подчеркивается роль толерантности, эмпатии в профессиональной деятельности будущих учителей начальной музыки.

Ключевые слова: педагогическое взаимодействие, этнохудожественная подготовка, философский поход, субъекты учебного процесса, синергетический поход, толерантность, эмпатия, сочувствие, сопереживание.

YIN HAN. Pedagogical interaction as an important factor to improve the ethno and art training of future teachers of music.

In the article the problem of empathy is examined as the social-psychological phenomenon, the historical aspects of establishment of this concept are selected. It is here underlined going near understanding of this concept and role of empathy for the future teachers of music. The article deals with the philosophical and methodological basis of the phenomenon of pedagogical interaction of learning process in the system of contemporary professional education. In time of the global crisis in various areas of public life changing scientific understanding of man and the universe itself, updating learning content, innovative changes in the forms of educational interaction and nature of the relationship of the learning process.

An empathy of music school teachers from a systematic approach according to the study of a personality, caused by biological (the process of ontogenesis, inclinations, instincts), psychological (the principle of development, psychoanalytic, humanistic approaches) and social (interpersonal relationships, identification, imitation, empathy) determinants. Empathy is an integral dynamic creation of a personality and is characterized by the formation of a kind of emotional and motivational way of an external and internal response mechanisms based on the social communicative and emotional intelligence. Structure of an empathy as a factor of motivation is characterized by empathy ability, identification, empathy attitudes between relations with younger students.

Rethinking of historical heritage of pedagogical knowledge about teaching interaction and new philosophical approaches make it possible to better understanding of the roots of this phenomenon. Based on new scientific paradigm, in the second half of the XX century. emerged interdisciplinary research area – synergetic theory that today provides a new methodological basis of scientific knowledge in the field of education and is most effectively meet the needs of the disclosure and abilities of the individual and how to fullself.

Key words: ethno and art training, the subjects of the educational process, philosophical approach, synergistic approach, tolerance, empathy, sympathy, experience.

УДК 003.083:81'1

Керпатенко Ю. В., Щербина О. О.

**АБРЕВІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЕКОНОМІЇ МОВНИХ ЗАСОБІВ
У ПІДГОТОВЦІ СЛУХАЧІВ МОВНИХ КУРСІВ ДО КОМУНІКАЦІЇ
У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПОЛІ**

Стрімкий розвиток технічних засобів комунікації, дефіцит часу а також перманентне утворення скорочень та неологізмів у мові висувають свої вимоги до викладання іноземної мови, зокрема до відбору лексичного матеріалу. У статті досліджено сучасні скорочення та аббревіатури, які використовуються в суспільно-політичному полі, особливості їх розуміння і перекладу, методичні нюанси відбору навчального матеріалу з суспільно-політичної тематики для слухачів мовних курсів крізь призму подальшої комунікації у професійній сфері, розглянуто психолого-педагогічні особливості навчання дорослих іноземної мови в умовах інтенсивної